

Informaatiotutkimuksen päivät 2012

1.-2.marraskuuta, Åbo Akademi, Turku

ABSTRAKTI

Tytti Voutilainen

Toteutuneen seulonnan tutkimuksesta: Kolmen väitöstutkimuksen vertailua

Yhteystiedot: Tytti Voutilainen, Mikkelin maakunta-arkisto, tytti.voutilainen@narc.fi

Arvonmääritys on asiakirjallisten tietojen säilytysarvon määrittelyä joko pysyvästi säilytettäviin tai määräajan säilytettäviin asiakirjoihin. Seulonnalla ymmärretään määrän supistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Hävittäminen tarkoittaa määräajan säilytettävien asiakirjojen poistamista ja tuhoamista niiden säilytysaikojen umpeuduttua. (Arkistolaitos 2008.) Ymmärrän tässä esityksessä seulonnan prosessiksi, joka käsittää nämä kolme toisiinsa liittyvää vaihetta ja käsitettä. Käytän seulontaa yläkäsitteenä, joka kattaa arvonmäärityksen, seulonnan ja hävittämisen.

Seulonta ovat arkistoalan tärkein osa-alue. Sen ratkaisut vaikuttavat merkittävästi asiakirjallisen kulttuuriperinnön muodostumiseen ja kansalaisten oikeusturvan toteutumiseen. Vaikka seulonnan yhteiskunnalliset vaikutukset ovat suuret, se on jäänyt arkistoinstituutioiden ja arkistonhoitajien ammattikunnan asiaksi.

Seulontakirjallisuutta on runsaasti. Vanhimmat tekstit ovat 1830-luvulta. Suurin osa siitä käsittelee seulonnan teoreettisia perusteita, menetelmiä tai käytänteitä. Toistuva teema on ollut kysymys asiakirjan arvon lähteistä ja kriteereistä. (Craig 2004, 81 - 82.) Seulonnasta ovat yleensä kirjoittaneet arvonmääritysteorioiden ja -menetelmien kehittäjät, joista nykyään tuotteliain on kanadalainen makroseulonnan kehittäjä Terry Cook. Merkittävä osa seulontakirjallisuudesta on kansallisten arkistolaitosten tai arkistoalan yhteisöjen tuottamaa.

Seulontakirjallisuuden suureen määrään nähden on hämmästyttävää, miten vähän seulonnan toteutumista on tutkittu. On hyvin vähän tutkimusta siitä, miten arvonmäärityksen teorioita ja kriteereitä tai seulonnan ohjeita todellisuudessa on seurattu. Berndt Fredrikssonin selvitys Ruotsin arkistolaitoksen seulontatoiminnasta vuosina 1990 – 2003 paljasti, että arkistolaitoksen virallinen seulontateoreettinen ajattelu ja toteutettu seulonta olivat ristiriidassa keskenään. Viranomaisille annettujen seulontapäätösten valmistelijat eivät välttämättä noudattaneet arkistolaitoksen

seulontaperiaatteita. Ruotsin seulontaperinteelle tyypillisimpinä pidettyjä maantieteellisiä ja tilastollisia otantamenetelmiä ei käytännössä pantu toimeen. (Fredriksson 2003, 30 – 33.)

Esitykseni tarkoituksena on pohtia, miten toteutunutta seulontaa voi tutkia. Kartoittaessani seulonnan akateemista tutkimusta löysin kolme väitöskirjaa, joissa raportoitiin seulonnan toteutumisen tutkimisesta. Tarkastelen kunkin tutkimuksen teoreettista viitekehystä, tutkimuskysymyksiä, -menetelmiä ja -tuloksia.

Matthias Buchholz tutki väitöskirjassaan *Archivische Überlieferungsbildung im Spiegel von Bewertungsdiskussion und Repräsentativitet* kokeellisesti eri otantamenetelmien soveltuvuutta Lindlarin kunnan sosiaalitoimen toimeentuloaktien seulontaan. Tavoitteena oli selvittää, millaisia seurauksia eri otantamenetelmillä oli ja minkä otantamenetelmän käyttö tuotti edustavimman otoksen. (Buchholz 2011, 15 – 16.) Buchholz käytti tilastollisten ja vertailevien menetelmien lisäksi haastattelumenetelmiä (Buchholz 2011, 250 – 253, 287 – 291). Tutkimus osoitti satunnaisotantaan perustuvan otantamenetelmä tuottavan edustavimman otoksen (Buchholz 2011, 285 – 286). Väitöskirja sisältää perusteellisen katsauksen otantamenetelmiin ja niiden vaiheisiin sekä saksalaiseen seulontakeskusteluun. (Buchholz 201, 19 - 97.)

Jennifer Alycen Marshallin tutkimuksen *Accountability through Appraisal Documentation* kohteena oli seulonnan dokumentointi ja todennettavuus Yhdysvaltain, Kanadan ja Australian kansallisarkistoissa vuonna 2003. Marshallin tutkimuskysymykset olivat: 1) Miten seulontaa dokumentoidaan näissä arkistoinstituutioissa ja 2) Millaista seulonnan dokumentaation tulisi olla, jotta arkistonhoitajat täyttäisivät todennettavuuden vaatimukset. (Marshall 2006, 16.) Tutkimuksen menetelmät olivat sisällön analyysi, strukturoitu haastattelu ja vertaileva analyysi. Marshall vertaili seulonnan dokumentoinnin arkkitehtuuria, seulonnan dokumentaation saatavuutta ja yleisön vaikutusmahdollisuuksia seulonnan prosessiin kolmessa kansallisarkistossa. (Marshall 2006, 63 – 74.) Kaikissa tutkimuksen kohdeyksiköissä seulonnan ratkaisujen dokumentointi täytti todennettavuuden vaatimuksen (Marshall 2006, 203 – 205). Vertailevan analyysin perusteella Marshall laati menettelyohjeen seulonnan dokumentointiin (Marshall 2006, 206 - 211).

Kimberly Andersonin väitöskirjan *Appraisal Learning Networks: How University Archivists Learn to Appraise Through Social Interaction* tutkimushypoteesi oli, että yliopistojen arkistonhoitajien oppimisen (jatkuvan ja formalin) rakenteet voidaan ymmärtää suhteiden verkostona, joka demonstroi ideoiden ja vaikutusten perimyslinjaa (Anderson 2011, 8 – 9). Teoreettisena viitekehystenä Andersonilla oli symbolinen interaktionismi, sosiaalisen oppimisen teoria, eksperimentaalinen oppiminen ja Schönin reflektiivisen toiminnan teoria (Anderson 2011, 47 – 55). Tutkimuksen populaation muodostivat ne yliopistojen arkistonhoitajat, jotka olivat Society of American Archivists -yhdistyksen jäseniä (Anderson 2011, 11 – 14). Populaation tutkimuksessa Anderson käytti useita menetelmiä: survey-tutkimusta, bibliometristä analyysia, haastattelua ja network mapping –menetelmää (Anderson 2011, 15 – 18). Usean menetelmän käyttö toimi hyvin, mutta Anderson ei mielestään onnistunut kovin hyvin rajaamaan seulonnan oppimista ilmiönä. Seulonnan oppiminen on kumulatiivinen prosessi, mutta ei ole selvää, onko se myös komparatiivinen prosessi. Tutkimushypoteesi jäi tutkimuksessa epäselväksi. Sosiaalisen oppimisen aspekti on seulonnan oppimisessa tärkeä. (Anderson 2011, 180 – 183.) Tutkimus tuotti myös odottamattomia tuloksia, joita olivat seulontaan liittyvät affektiiviset ja poliittiset aspektit,

alueellisuuden merkitys, jatkuvan kouluttautumisen tärkeys, ammattiopintojen merkitys, oman toiminnan evaluoinnin aste-erot ja se, että osa tutkimukseen osallistuneista arkistonhoitajista ei kyennyt tunnistamaan seulonnan käsitettä. (Anderson 2011, 183 - 190.)

Lähteet

Anderson Kimberley 2011, Appraisal Learning Networks; How University Archivists Learn to Appraise Through Social Interaction. Los Angeles: University of California.

URL:<http://proquest.umi.com/pqdlink?did=2534153451&Fmt=7&clientId=79356&RQT=309&VName=PQD> (6.9.2012)

Arkistolaitos 2008, Arkistolaitoksen seulontastrategia 2008 – 2010. 26.9.2008. (AL/15199/07.01.03.00/2008).

Buchholz Matthias 2011, Archivische Überlieferungsbildung im Spiegel von Bewertungsdiskussion und Repräsentativität. Archivhefte 35., 2., überarbeitete Auflage. Köln 2011.

Craig Barbara 2004, Archival Appraisal. Theory and Practice. München 2004.

Fredriksson Berndt 2003, Vad skall vi bevara? Arkivgallringsteori, metod och empiri. Arkiv, samhälle och forskning 2003:2, 21 – 58.

Marshall Jennifer Alycen 2006, Accounting for disposition; A comparative study of appraisal documentation at the National Archives and Records Administration in the United States, Library and Archives Canada , and the National Archives of Australia. University of Pittsburgh, School of Information Science.

URL: <http://challenger.library.pitt.edu/ETD/available/etd-01032007-170025/unrestricted/marshallj200612dissertation.pdf> (12.2.2012)